LITERATURE AND LIFE. DIMENSIONS OF TODAY'S ROMANIAN PROSE

Iulian Boldea

Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș

Abstract: Today's Romanian prose is distinguished, above all, by diversity: of themes, of vision and of style. Undoubtedly, in all this diversity, which is a distinctive sign of the relief of contemporary epic, an important role is played by the issue of generations, because each generation of creation brings with it a different set of values, levels of narrative and specific ways of processing reality. To illustrate the diversity of styles in today's prose, we have chosen three writers with relevant particularities: Nicolae Breban, Dan Lungu and Florina Ilis. Seductive, dilemmatic, fascinating through epic and subtextual ideas, Nicolae Breban's novels in the volume Act gratuit exhibit the essential qualities of his prose, from the chaste lucidity to the fascination of storytelling or the obsession of the past, through a rhetoric of the truth of being, in an energetic, dense and supple writing. Dan Lungu's novels have acquired the fame of a redefinition of the exposition of the everyday, in dense, varied, paradoxical images. Florina Ilis's prose is also based on a subtle play between appearance and essence, the narrative having a palimpsest aspect, with overlapping layers and constructions, the past being reconstructed through well-twisted fictional strategies.

Keywords: literature, prose, themes, diversity, fictional strategies

Scurte preliminarii

Proza românească de azi se distinge, înainte de toate, prin diversitate: de teme, de viziune şi de stil. Fără îndoială, în toată această diversitate care e semn distinctiv al reliefului epicii contemporane un rol important îl are problema generaţiilor, pentru că fiecare generaţie de creaţie aduce cu sine un set diferit de valori, de paliere ale narativităţii şi modalităţi specifice de prelucrare a realului. Am ales, pentru a ilustra diversitatea de stiluri din proza de azi trei scriitori, cu particularităţi relevante: Nicolae Breban, Dan Lungu şi Florina Ilis. Fiecare dintre aceşti prozatori, indiferent de statura axiologică, de vârstă sau de modalităţi şi procedee epice a adus în peisajul literaturii române contemporane un suflu nou, o contribuţie pregnantă, contribuind la nuanţarea şi diversificarea reliefului prozei noastre.

Literatura şi viaţa

Nicolae Breban a publicat în ultima perioadă trei romane care fac parte dintr-o trilogie consacrată primului deceniu din comunismul românesc (*Singura cale*, *Jocul și fuga*, *Frica*), a mai publicat o carte de eseuri (*Trădarea criticii*) şi, de asemenea, un volum cu alură confesivă (*Viața mea*). Nuvelele din volumul *Act gratuit* (2020) poartă amprenta stilistică a scriitorului, cu un repertoriu tematic consacrat (timpul, memoria, ratarea, erosul, raporturile dintre individ şi istorie sau dintre maestru şi ucenic etc.). Temele sunt structurate în construcţii narative dense, cu o anume naturaleţe compoziţională. Volumul cuprinde şase nuvele (*Act gratuit*, *Subiect banal*, *Beachboy*, *Simetrie*, *În apărarea dictaturii* şi *Romanță neagră într-o țară roșie*) în care e conturată existenţa unor eroi contradictorii, alcătuiţi din indecizii, întrebări şi aporii, eroi situaţi în contexte dificile, aflaţi în căutarea propriului destin, în momente dilematice, dar care, prin confesiune şi anamneză îşi descoperă propria identitate.

Situaţiile epice sunt înscenate într-un stil încărcat, dens, policrom, ludic sau patetic, după caz, într-un cadru al oralităţii cu accente de ironie. Personajele au aici şansa

redescoperirii de sine, căci ele se confruntă cu avatarurile propriului trecut (*Act gratuit*), suportă rigorile unei existenţe agresive (*Subiect gratuit*), sau fascinaţia reveriei intelectuale cu virtuţi modelatoare (*În apărarea dictaturii*), pe firul unei cronologii fluctuante (*Simetrii*). Caracterele sunt emblematice pentru o anume categorie morală (tipul seducătorului în *Beachboy*, al idealistului în *Romanță neagră într-o țară roșie*), aflate în strânse raporturi cu contextul istoric, cu lumea, cu propria memorie.

În acest volum temporalitatea suportă mai multe avataruri şi forme, destinul personajelor fiind reprezentat şi prin raportare la meandrele cronologiei, ele definindu-se prin apartenenţa la mai mult modulaţii ale propriei evoluţii morale, afective şi existenţiale, prin asumarea clipei prezente, prin reveniri şi rememorări ale trecutului, ele având destine mai mult sau mai puţin fragmentate prin impactul timpului, al istoriei asupra propriei personalităţi: „Nu toți oamenii trăiesc mereu același timp și aceleași vremuri, unii fug înainte, alții privesc în urmă sau refuză chiar prezentul și o fac cu un farmec indiscutabil”. Trecutul este, astfel, dilematic iar eroii îşi asumă, repetat, cu luciditate şi fervoare ideatică, istoria lor personală, analizându-şi traumele prezentului, cu scopul unei redefiniri identitare, sau al unei reconstrucţii autentice a sinelui. În *Subiect banal* Nicolae Breban relevă proiecţiile temei memoriei, fundamentul naraţiunii fiind asigurat de revelaţiile anamnetice ale confesiunii, de aici provenind întrebările legate de relevanţa instrumentelor cognitive şi afective ce asigură „contemplarea trecutului”: „Mai sîntem noi, se întreabă el, «proprietarii» lor, așa cum sîntem îndemnați, cu o îngîmfare prostească, să credem că posedăm ceea ce «ne aparține»? Ei bine, iată, la prima calmă contemplare a trecutului, el se înstrăinează subit, ne scapă și, dacă mai sîntem cît de cît vii și sensibili, simțim cu spaimă cum ne invadează o neliniște, un fel de angoasă care nu seamănă cu nimic și, ca mirosul care ne duce brusc pe culoarele copilăriei, această spaimă, ce pare firavă la început, apoi tot mai insistentă, mai acaparatoare, deșteaptă în noi un «copil» care am fost, bîntuit altădată de fantasme pentru care însă se pare că era cu mult mai bine pregătit decît sîntem noi «azi».”

Ecourile în prezent a ceea ce s-a întâmplat altădată conferă accente insolite personajelor care sfidează logica diurnă, comit „acte gratuite”, încercând să se elibereze de tirania prezentului prin redesenări ale propriei configuraţii identitare, căci retragerea din prezent, reacţia la nou, remodelarea de sine prin beneficiile confesiunii, modul în care personajele se adaptează la realitate, „patosul distanței“, toate acestea reprezintă laitmotive ale nuvelelor lui Breban, embleme ale unei temporalităţi: „Noi, muritorii, spune el, sîntem ființe născute din timp, el, timpul, este alimentul existenței noastre, el ne hrănește, ne împinge înainte, mereu înainte și, bineînțeles, el ne ucide, despovărându-ne de un trup uzat, obosit, și de memorie, apăsătoare, care uneori devine cel mai mare dușman.”

Aflate sub auspiciile temporalităţii, naraţiunile sugerează anduranţa eroilor la intemperiile şi provocările destinului, pentru legitimarea identităţii de sine. Se pot regăsi, în filigranul naraţiunilor, filiaţii şi reprezentări caragialiene (situaţii tipice, referinţele textuale, accente ironice). Replici, aluzii textuale, ticuri de limbaj trezesc în mintea cititorilor reminiscenţe din operele lui I. L. Caragiale („Ați zis că e revoluție, dar asta fusese la nenea Iancu Caragiale. Literatură, mă! Ce știți voi!”; „Exact ca în celebra nuvelă a lui Caragiale *Două loturi*, deși comparația este deplasată”; „O mare calitate, simțul și organul sarcasmului! Îl aprecia, de fapt, enorm pe Caragiale”; „Iată că vorbesc și eu ca Mache sau Lache, clovnii lui nenea Iancu!”). Se remarcă, de asemenea, o ambianţă caragialiană (simţul acut al ridicolului, percepţia comicului şi a grotescului, cultivarea sarcasmului etc.).

Dincolo de toposuri recurente sau de unele tipare stilistice, nuvelele expun metamorfozele eroilor, în căutarea propriului destin, redau relaţiile dintre „servi şi stăpâni”, într-un spectru epic al aşteptării („Păi… nu vorbeam de servi și stăpâni? De stăpâni și sclavi? Stai, și încă n-am ajuns la… călăi și victime! Sau la maestru și ucenic, o idee care-mi stă pe limbă și pe inimă, dar… ce știe ea?! Și… așteptarea, ce, am uitat de așteptare, mare maestră a

psihicului, a omului, de oriunde?!"). O particularitate a structurării epice e reprezentată de prezenţa unor perspective narative multiple, care se detaşează prin reverberaţiile unor simetrii, puneri în abis şi ficţionalizări expresive ale cotidianului. Un personaj care este scriitor exprimă într-o nuvelă o profesiune de credinţă („Noi, scriitorii, dar chiar și poeții, nu pierdem nimic din ceea ce găsim, întâlnim sau ni se oferă și oricât ar fi de mărunte sau banale, noi prelucrăm aceste «lucruri» și le vindem apoi cu mare preț și, indiscutabil, acompaniindu-le cu o vorbărie umflată și obositor de colorată…"). De multe ori, discursul epic glisează înspre aria confesiunii, prin dramatismul raporturilor dintre fiinţa umană şi contextul istoric, condiţia scriitorului definindu-se prin capacitatea de a retrăi „ceea ce inventa tocmai în ceasul acela". Este limpede că „istoria noastră" ce constituie subiectul epic în nuvela *În apărarea dictaturii* are o configuraţie polemică, ea desenându-se în stare de criză, ca raport antitetic între personaj şi real, într-o asumare divergentă a posibilului: „Noi am arătat totdeauna preferința mai degrabă pentru «posibil» decât pentru «probabil». Fiind astfel într-un activ și dramatic dezacord cu lumea." Dacă prezentul este oarecum imobil, cum observă scriitorul, memoria se află sub auspiciile paradoxului, căci ea e cea care sedimentează în fluxul narativ scene, figuri, gesturi diverse, existând însă, dincolo de fapte şi unele consideraţii ideatice sau psihologice dedicate infirmităţilor memoriei sau deconstrucţiilor identitare ce reies din neîmpliniri şi ambiguităţi existenţiale revelatoare datorită metaforei oglinzii care este „mai veche decât propria ei memorie". Seducătoare, dilematice, fascinante prin epică şi ideaţie subtextuală, nuvelele lui Nicolae Breban din volumul *Act gratuit* expun calităţile esenţiale ale prozei sale, de la luciditatea casantă, la fascinaţia povestirii sau obsesia trecutului, printr-o retorică a adevărului fiinţei, într-o scriitură energică, densă și suplă.

Desvrăjirea cotidianului

Romanele lui Dan Lungu şi-au dobândit faima unei redefiniri a expunerii cotidianului, în imagini dense, variate, paradoxale (*Raiul găinilor*, *Sînt o babă comunistă!*, *Cum să uiți o femeie*, *Fetița care se juca de-a Dumnezeu*). Resursele comicului, relativizarea perspectivelor narative, alura spectaculară a tramei, resursele oralităţii şi ficţionalizarea unor evenimente şi eroi din sfera cotidianului – sunt particularităţile esenţiale ale acestui spaţiu epic pitoresc, dens, insolit. Romanul *Pâlpâiri* (2018) e plasat în lumea rurală, într-o naraţiune abundentă, cu valențe SF, despre un personaj straniu (personaj-reflector, un fel de alter-ego al naratorului) ce aterizează într-un sat românesc. Romanul are şi o dimensiune satirică, sancţionând neaşezarea unor realităţi postcomuniste, reprezentate în grilă comică şi grotescă, în care umorul posedă accente parodice (un exemplu: episodul calculatorului primit ca donaţie de la un american pensionar. Există, desigur, în această naraţiune o dominantă realistă, cupă cum sunt foarte relevante sugestiile fantasticului, fapt mărturisit de scriitor într-un interviu, din dorinţa relativizării sau „destabilizării" realului („Mă tentează posibilitatea de a destabiliza realitatea, de a redefini lucrurile şi de a face lumi la limita plauzibilului, ca nişte proteze care ne ajută să vedem mai departe, să trăim mai intens, să ne înfiorăm metafizic, să ne reinventăm".)

O modalitate prin care se realizează relativizarea cotidianului este toposul „străinului", a celui care priveşte din exterior o societate, având posibilitatea de a releva ceea ce este insolit, tratând familiarul prin prisma ineditului, a ceea ce poate surprinde în spaţiul rural. E ca şi cum, privind, atent, o realitate fragmentată şi reminiscenţe de timp ficţionalizat, naratorul ar apela la sugestiile incongruente şi revelatoare ale unei realităţi virtuale: „Privesc prin fereastra înaltă – atipică pentru o casă la țară, unde iarna frigul răzbate prin suprafețele de sticlă, reduse la minimum – ca la un ecran profesional, dar în loc de realitatea mea de linii, tabele și cifre în permanentă derulare, reflectând situații din întreaga lume, pentru care îți trebuie ochi exersat și o panoplie de concepte și teorii să le înțelegi dintr-o privire, să reacționezi prompt dacă e cazul, văd orătăniile lui Manole scurmând compulsiv și ciugulind

alene, în timp ce Didina întinde rufe la uscat, chiloței, maiouri, tricouri cu Bugs Bunny și *Star Trek*, pantofi prinși cu cârlige de limbă, un cearșaf alb ca varul."

Dan Lungu urmăreşte impactul unor translaţii sau deconstrucţii ale interacţiunilor de tip multicultural, prin care se expun spaţii de interferenţă, zone liminale sau forme de dialog inedite, edificându-se astfel o imagine a lumii cu codificări multiple. Poate fi expusă, în legătură cu romanul lui Dan Lungu, teoria translaţiei culturale, definitorie pentru orizontul întâlnirilor între diferite spaţii, sugerându-se o alternativă la conceptul poate prea drastic şi lipsit de nuanţă de „ciocnire a civilizaţiilor". Translaţia culturală reprezintă un semn relevant al mutaţiilor antropologice din era globalizării, precum şi un model de repoziţionare a *subiectului* în sfera constructelor istorice şi ideologice, exprimând o dihotomie a codurilor culturale, prin glisarea mecanismelor şi vocilor narative dintr-un registru stilistic în altul, dintr-o sferă lingvistică în alta (de la pitoresc la conceptual, de la semantismul reprezentării mimetice, la expresivitatea livrescă a conceptelor).

De la spaţiul rural redat cu intenţii parodice, la convenţiile teatrale, fantastice şi livreşti, romanul lui Dan Lungu se defineşte prin ambivalenţa epică rezultată din coexistenţa mai multor forme şi tipuri de scriitură, de limbaj şi de atitudine, realizându-se tranziţia de la conceptualizări parodice la reprezentări realiste, de la irizări utopice la reprezentări ale fiziologiei cotidianului, sugerându-se astfel o nedeterminare provenită din mixtura plauzibilului şi neaşteptatului, a obişnuitului şi incredibilului, prozatorul relevând detaliile lumii, prin ştiinţa dozării unghiurilor de percepţie, a transmutării şi transgresării genurilor literare, dar şi prin intermediul resurselor intertextualităţii şi oralităţii. Spaţiul rural este reprezentat ca locus revelator al întâlnirii/ ciocnirii unor civilizaţiilor diferite, sub spectrul globalizării, tradiţia şi postmodernitatea coexistând într-un amalgam de sensuri, reprezentări epice ludice şi parodice („Chipuri în bușteni mai văzuse părintele la viața sa, măcar vreo zece, dar acesta era cel mai reușit, merita o fotografie pe care să o posteze pe Facebook, împreună cu un comentariu plin de povețe").

Ampla naraţiune a lui Dan Lungu este un roman al vieţii la ţară, cu ţărani, dar şi cu personaje insolite, *Pâlpâiri* reprezentând şi o mixtură între mimesis şi metanarativ, prin care este dezvăluită disponibilitatea prozatorului la multiplele resurse ale narativităţii postmoderne, în care conceptul, detaliul realist şi avatarurile scriiturii sunt codificate epic, sociologic, etic, autorul tinzând spre armonizarea unor realităţi, convenţii şi forme de discurs, astfel încât romanul plasează într-o poziţie antitetică două lumi, două mentalităţi, două tipuri de resurse narative. Lumea naratorului, definită prin logica şi strategiile ştiinţei, printr-un control strict al fenomenalităţii exprimă anumite contexte narative prin care concretul e transferat în spaţiul virtualului, într-o ambianţă din care pitorescul, afectivitatea şi emoţiile sunt cu totul excluse. În opoziţie cu aceasta e lumea în care „străinul", nemulţumit de condiţia sa, e transferat: spaţiul policrom al unui sat în care se amestecă tot felul de emoţii contradictorii şi echivocuri, în care se simte cu adevărat un „extraterestru", prin modul în care resimte cu acuitate antinomiile ce definesc aceste două lumi: virtualitate/ pitoresc; destin prestabilit/ arbitrariu; control/ dezordine. Interferenţa dintre real şi virtual, surprinderea unicităţii emoţiei în contrast cu figurile statistice cuantificate geometric este subliniată într-un excurs metanarativ: „Există mici incidente sau amănunte, de o natură aparte, care funcţionează ca adevărate macazuri. Care depăşesc stadiul de imperfecţiuni ale unei realităţi ce se regenerează şi se transformă în fisuri, prin care poţi vedea hăul sau posibilitatea unei alte realităţi. Mă interesează detaliile care destabilizează echilibre, tulbură suprafeţe, poticnelile sau tusea care desvrăjesc discursuri, pâlpirile care subminează involuntar lumi şi ne obligă să o luăm de la capăt cu întrebarea «cine suntem?». Există un punct în care realitatea basculează în iluzie, în care deciziile ies din rutina cotidiană, sunt trădate, rămân fără obiect."

Protagonistul romanului își asumă condiția unui revoltat nemulțumit de grile statistice, de controlul constrângător al sistemului alienant, previzibil, el pornește în căutarea propriei identități pierdute și regăsite în preajma umanității la care ajunge și pe care o cercetează cu o curiozitate extremă, percepând antinomiile dintre centru și margine. Digresiuni, discursuri speculative, reprezentări și descrieri ale lumii converg înspre configurarea unui spațiu ficțional ambiguu, aflat la întretăierea unor limbaje și existențe diferite și chiar opuse, în care cotidianul și iluzia se întrepătrund, între dilemele imaginarului și detaliile aparente ale lumii existând un echilibru instabil, incert, alimentat de o necontenită foame de dinamism.

Ficțiunea ca document existențial

Pentru unii scriitori, cărțile sunt chipuri, imagini, măști care camuflează și revelează în același timp înfățișări subtile ale eului profund. Florina Ilis ilustrează din plin o astfel de ipostază. Primele romane (*Coborârea de pe cruce, Chemarea lui Matei și Cruciada copiilor*) se reliefează printr-o scriitură mobilă ce reunește libertatea dicțiunii, timbrul confesiv al eroilor și fluxul evenimentelor epice. *Cinci nori colorați pe cerul de răsărit* și *Viețile paralele* derulează figuri și scene pe fundalul raporturilor ambigue dintre document și ficțiune, într-un registru tensionat al unei partituri epice născute dintr-o mixtură de verosimil, necesar și fantezie. Într-o însemnare despre cartea sa despre Eminescu, *Viețile paralele,* Florina Ilis își exprimă bucuria de a scrie, voluptatea de a înregistra meandrele lumii: „Scriind, însă, m-am atașat în așa măsură de subiect încât nu-mi doream să-i mai pun punct. Dacă a ieșit o carte atât de *monumentală* asta se datorează numai vocației mele de a-mi prelungi la nesfârșit o plăcere care mă bucură cu adevărat și fără de care nu aș putea să trăiesc, scrisul."

Revelatoare este atracția prozatoarei față de trecut, față de rememorarea unui timp revolut, față de evanescența unor clipe neverosimile, căci oamenii, figurile și scenele din trecut sunt resuscitate prin intermediul unui elan creator în care fantezia, spiritul ludic și livresc împrumută lucrurilor „o nouă înfățișare, cumva inefabilă și, cu ajutorul cuvântului potrivit, adevărată, de neuitat". Adevărul, ca document uman și recursul la ficțiune sunt ingredientele ce exprimă talentul Florinei Ilis, pentru care arhive, cu figurația descrierilor abundente, detaliate, chiar dacă, de fiecare dată, latura depozițională a epicului este completată de fervorile unei imaginații aflate în căutarea unui alt adevăr, ficțional.

În romanul *Cartea numerilor* (2018) recursul la adevăr și reprezentările destinale sunt deduse dintr-un acut sentiment al apartenenței și din spațiul spectacular al unei istorii paradoxale. *Cartea numerilor* e cronica a două familii ce se situează într-un joc perpetuu între trecut și prezent, fapt redat cu acuratețe în incipit-ul romanului, solemn, grav, revelator: „La început a fost tata. Tatăl meu, Ioachim. Dar, mai întâi de tatăl meu, a fost tatăl tatălui meu. Gherasim. Bunicul meu. […] Și tot așa mai departe până în ziua fericită dintâi". Unghiul din care este prezentată istoria este redat „din punctul cel mai îndepărtat al viitorului" a ordinea cronologic-obiectivă de la început (povestea de iubire dintre Ioachim și Ana) fiind înlocuită apoi cu o perspectivă interiorizată, care generează „vrăjite cântări" care „face ca anii să se adune șirag, să se adune mărgele (ca în doine)". Reconstituirea unor fapte și evenimente istorice - al doilea război mondial, comunismul, postcomunismul, derularea unor fragmente de timp și a unor scenografii documentare sunt orientate înspre sensul destinelor cu alură simbolică. *Cartea numerilor* se definește prin necesitatea de a reconstitui un trecut greu de fixat în tectonica memoriei, căutându-se „propriile noastre rădăcini pentru a supraviețui și a transmite urmașilor povestea trecutului", căci pierderea ei pune în primejdie chiar viitorul. Memoria însăși e percepută ca o „poveste prin care o comunitate poate fi ținută împreună chiar și în fața nenorocirilor istoriei", trecutul fiind „un text greu descifrabil căruia te străduiești să-i dai un sens, să afli ce a vrut să spună autorul anonim, Timpul". Proza Florinei Ilis se întemeiază, de asemenea, pe un joc subtil între aparență și esență, narațiunea având un aspect de palimpsest, cu straturi și construcții suprapuse, trecutul fiind reconstituit prin strategii ficționale bine strunite, căci părinți, bunici, străbunici își întrețes destinele, punându-

şi la contribuţie simţul apartenenţei şi verva genealogiilor, sentimentul zidirii şi succesiunea generaţiilor, în contextul dificil al unei istorii trăite cu fervoare. Romanul consolidează, astfel, o conştiinţă de sine lucidă, dar şi conştiinţa limitelor naraţiunii şi a raţiunii căci în această carte luciditatea, imaginarul şi memoria se reunesc într-o geometrie densă şi revelatoare. Numirile sunt prezumţii ale adevărului, percepţiile vizuale focalizând asupra detaliilor semnificative, aşteptate sau neaşteptate, sau asupra unor scene cu sens simbolic, cum este scena dansului Anei: „Apoi, totul se opri și, când muzica încetă, mamei i se păru că brațele vânjoase ale vântului ce-o purtaseră până atunci în înălțimi uluitoare o abandonară brusc, făcând-o să aterizeze în mijlocul unui cuibar aglomerat, de a cărui larmă nu fusese conștientă pe timpul jocului. Puțin ametită, ca la risipirea unei vrăji, se uită în jur, încercând parcă să înțeleagă unde se află."

Romanul surprinde nume, figuri, fapte, evenimente şi voci ale Istoriei, propunând o lectură posibilă a unei lumi trecute, un simbolic recensământ al neamurilor, alcătuit din goluri şi plinuri, din document şi imaginar: „Dacă, din lipsă de documente scrise, date fiind împrejurările, voi imagina acolo unde informațiile prea puține nu-mi ajung, cititorul, îngăduitor, mă va ierta, fiindcă în cartea numelor, pentru ca numele să nu se topească în uitare, devenind asemeni crucilor înnegrite de timp, strâmbe și mute, m-am străduit să iscodesc oamenii și lucrurile, făcând din nimic și câteva metafore mai mult și, sporind cu toate câte le-am auzit și le-am crezut, voi face ca și puținul despre neamul meu și despre neamul nostru să nu se piardă și să nu fie de pagubă celor ce vin." Călătoria Florinei Ilis prin cele patru generaţii, pe parcursul a o sută de ani, e o călătorie în lumea Istoriei şi a înfăptuirilor ei, este un apel la mit, la ritual şi la magia limbajului, cu deprinderile sale anamnetice, morale şi reprezentative. Un fragment simbolic are și rostul de a oglindi, în adâncurile sale propria arhitectură epică, simbolică şi profundă: „Să menționez în treacăt tema tezei tânărului care să fie relația cu pământul a românilor din Transilvania de-a lungul celor patru perioade istorice mari: perioada de dinainte de Unire și până la Reforma agrară, apoi perioada interbelică, perioada comunistă și perioada de după 1989. În cele patru perioade istorice mari (…) se afirmă patru tipuri de generații de țărani și atitudini: e mai întâi generația luptătorilor, a celor din preajma Unirii, care au luptat și au dobândit pământ, ca, de pildă, străbunicul Petre Barna, urmează apoi generația interbelică, a beneficiarilor, ca bunicul Gherasim, adică a celor ce au muncit, agonisind mereu și sporind moștenirea taților, dar i-a prins războiul. Ar urma generația născută în timpul sau imediat după al Doilea Război, a celor care n-au primit nimic din moștenirea părinților, pe care i-aș numi generația dezrădăcinaților, din care face parte și tatăl meu, Ioachim, și pe care comuniștii i-au deposedat de avere și, rupându-i de ideea posesiei pământului, i-au făcut țărani cooperatori. În fine, e generația noastră, a celor care, după 1989, s-au trezit cu tot pământul în brațe, generația recuperatorilor. Sau cum să le spun?!". Parafraze, paralelisme, jocuri intertextuale, reprezentări ludice şi acolade grave expun aici o reprezentare a genealogiei, posteritățiı şi memoriei, în care sentimente de acceptare, revoltă, vină, răscumpărare şi mântuire trasează meandrele destinului românesc, sub semnul unor personaje ce îşi recuperează propriul destin, încifrat în palimpsestul scriiturii Florinei Ilis, seducătoare şi savuroasă, subtilă, pitorească şi catifelată.

BIBLIOGRAPHY

Boldea, Iulian, *Vrăjirea şi desvrăjirea realităţii*, în revista „Apostrof", nr. 5, 2019, nr. 5, 2019; Boldea, Iulian, *Ficţiunea ca document uman*, în revista „Apostrof", nr. 4, 2019; Boldea, Iulian, *De la literatură la viaţă*, în revista „Apostrof", nr. 9, 2021; Boldea, Iulian, *Ipostaze și lecturi critice. Secvențe de literatură română*, Ed. University Press, 2019; Buciu, Marian Victor, *Zece prozatori exemplari. Perioada comunistă*, Editura Paralela 45, Pitești,

2007; Malița, Liviu, *Nicolae Breban. Monografie*, Editura Aula, Brașov, 2001; Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism. Proza*, Editura Fundației Pro, București, 2006; Ungureanu, Cornel, *Proza românească de azi*, Editura Cartea Românească, București, 1985; Glodeanu, Gheorghe, *Dimensiuni ale romanului contemporan*, Editura Gutinul, Baia-Mare, 1998; Holban, Ioan, *Profiluri epice contemporane,* Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1987; Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române,* Editura Paralela 45, Piteşti, 2008; Niţescu, M., *Atitudini critice*, Editura Cartea Româneasca, Bucureşti, 1983; Pavel, Laura, *Antimemoriile lui Grobei. Eseu monografic despre opera lui Nicolae Breban*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1997; Petraş, Irina, *Literatura română contemporană*, Editura Ideea Europeană, Bucureşti, 2008; Regman, Cornel, *Patru decenii de proză literară românească*, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2004; Simuţ, Ion, *Reabilitarea ficţiunii*, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2004; Ştefănescu, Alex, *Istoria literaturii române contemporane*, Editura Maşina de scris, Bucureşti, 2005; Zaciu, Mircea, *Cu cărţile pe masă*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1981.